

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ

УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д. УШИНСЬКОГО

Факультет іноземних мов

Кафедра перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни

«Історія лінгвістичної думки»

для здобувачів вищої освіти

третього (освітньо-наукового) рівня

денної та заочної форми навчання

за спеціальністю В11 (035) Філологія

Одеса 2025

Рекомендовано до друку Рішенням Вченої Ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» від 25 грудня 2025 року, протокол № 8.

Укладач: Олександр ІПАДІ, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (м. Одеса).

Рецензенти:

Глущенко В. А., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської та слов'янської філології (Донбаський державний педагогічний університет).

Юмрукуз А. А., кандидат філологічних наук, доцент, завідувачка кафедри германських і східних мов та методики їх навчання (ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»).

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Історія лінгвістичної думки». Для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня факультету іноземних мов за спеціальністю В11 (035) Філологія. Іліаді О.І. Одеса: ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2025. 27 с.

У методичних рекомендаціях представлено навчальний матеріал, який відображає зміст навчальної дисципліни «Історія лінгвістичної думки» і може бути використаний для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності В11 (035) Філологія.

1. ВСТУП

Місце курсу в освітньому процесі. Дисципліна «Історія лінгвістичної думки» є вибірковою компонентою, яка пропонується для вивчення аспірантам другого року навчання, підготовленим для її засвоєння у процесі роботи над матеріалом курсів «Філологія в синхронії та діяхронії» та «Новітні напрями в мовознавстві ХХ–ХХІ ст.».

Роль у підготовці фахівця. Навчальний курс сприяє розширенню професійного діапазону знань аспірантів, їхньої фахової ерудиції, культурного світогляду та спонукає їх до поглибленого вивчення причин виникнення та обставин і процесів розвитку лінгвістичних учень в Європі. Зокрема, вивчення пропонованої дисципліни дає змогу слухачам *засвоїти*:

- знання про історичний зв'язок суспільно-мовної практики (відповідно, й потреб регулювання мови, її норм) із власне лінгвістичною теорією;

- знання про причини й умови виникнення вчення про мову в давньому суспільстві;

- знання про розвиток лінгвістичних ідей доби Античності в період Середньовіччя й Нового часу.

Місце дисципліни серед інших предметів. Пропонований курс тематично, за характером розглядуваних проблем перетинається з такими дисциплінами гуманітарного (філологічного) циклу, як: «Новітні напрями в мовознавстві ХХ–ХХІ ст.», «Методологія наукових досліджень у галузі філології», «Переклад як синергетична складова успішності міжкультурної комунікації».

Попередні знання, необхідні для вивчення курсу. Знань і вмінь, безпосередньо необхідних для опанування дисципліни «Історія лінгвістичної думки», аспірант набуває під час попереднього чи одночасного вивчення таких предметів: «Філологія в синхронії та діяхронії», «Новітні напрями в мовознавстві ХХ–ХХІ ст.».

Зокрема, здобувач має *знати* основні категорії та поняття мовознавства та *вміти використовувати* в науковій діяльності знання про:

- суспільну роль та суспільну природу мови;

- мову як особливий результат кодування, збереження та відтворення історичного досвіду;

- знаковий характер мови;

- два аспекти лінгвістики (діяхронія – динаміка та синхронія – статика), які визначають підходи до вивчення мовних систем і окремих їх об'єктів;

- зовнішні та внутрішні причини мовних змін.

Особливості дисципліни. Курс передбачає роботу з текстами (інколи мовою оригіналу) мовознавчих праць авторів різного часу, представників різних лінгвістичних традицій Європи. Відповідно, аспірант має бути готовим до роботи з численними фрагментами цих праць для орієнтації в

їхній специфіці, вироблення навички порівнювати викладені в них основні ідеї, робити висновки щодо місця наукових трактатів у мовознавчій думці певної доби.

Основні завдання, що стоять перед аспірантом при вивченні дисципліни. *Засвоїти знання* про: закони діалектики (розвитку) мовознавчих ідей; умови і причини виникнення та еволюції лінгвістичної думки.

Навчитися: працювати з джерелами – перекладними й оригінальними текстами праць представників лінгвістичних шкіл Європи й Америки; аналізувати закономірності розвитку мовознавчої думки (в рамках засвоєного навчального матеріалу).

Технічні засоби. Для презентації результатів навчальної роботи використовуються програми «Teams» та «PowerPoint».

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

Мета навчальної дисципліни «Історія лінгвістичної думки» – сформувати в аспірантів уявлення про витоки й основні етапи розвитку світової лінгвістичної думки від доби Античності до кінця XX ст.

Завдання:

- пояснити аспірантам сутність практичних гуманітарних потреб, задовільнення яких спричинило виникнення лінгвістичних ідей у давніх суспільствах;

- показати здобувачам освіти, що без глибокого опанування досягнень у галузі теорії мови, які належать античним, середньовічним ученим і ученим доби Відродження, неможливо зрозуміти логіку історичного розвитку лінгвістичної думки;

- дати аспірантам основні відомості про головні лінгвістичні концепції Античності, Середньовіччя й Нового часу;

- сформувати в аспірантів уявлення про методи лінгвістичного аналізу, покладені в основу тих учень про мову, які визначили зміст, структуру та функції сучасного мовознавства.

Предмет вивчення. Предмет дисципліни становлять:

- а) досвід античних учених у дослідженні мови, тобто погляди на її структуру, одиниці, виокремлення граматичних категорій, сам факт відкриття яких свідчить про глибоке розуміння принципів мовної організації;

- б) результати застосування лінгвістичного спадку Античності в суспільно-мовній практиці європейських народів і окремих народів Азії (спроби опису національних мов і їх нормування з огляду на грецькі та латинські зразки), перший досвід створення словників;

- в) методи граматичного опису й класифікації мов у європейській лінгвістиці XVI–XVIII ст.;

- г) порівняльно-історичний метод і напрями порівняльно-історичного мовознавства;

- г) філософія мови й естетичний напрямок у мовознавстві XIX ст.;

- д) школа слів і речей;
 е) загальне та структурно-функціональне мовознавство ХХ ст.

3. ОЧІКУВАНІ ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ

ПРН 03	Застосовувати форми і закони абстрактно-логічного мислення, норми критичного підходу, форми і методи аналізу й синтезу.
ПРН 04	Ідентифікувати наукові та практичні проблеми, готувати наукові тексти та доповіді, здійснювати публічну апробацію результатів досліджень як державною, так і іноземною мовами, демонструвати вміння усної та писемної комунікації.
ПРН 08	Володіти аналітичним мисленням та методиками систематизації інформації обробки великих масивів даних, складання короткострокового й довгострокового прогнозу розвитку ситуації на підставі отриманих даних.
ПРН 10	Мати передові концептуальні та методологічні знання з лінгвістики та перекладознавства і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень із з лінгвістики та перекладознавства, здобуття нових знань та/або здійснення інновацій.

В основу компетентностей здобувачів ученого ступеня «доктор філософії», які навчаються за освітньо-науковою програмою «В11 (035) Філологія» галузі знань В Культура, мистецтво, гуманітарні науки, покладено *інтегральну* компетентність, тобто здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань і/або професійну практику.

Загальні компетентності:

ЗК01. Володіння навичками критичного мислення.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності:

СК07. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у галузі лінгвістики та перекладознавства та дотичних міждисциплінарних напрямів і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях із лінгвістики та перекладознавства та дотичних галузей (літературознавство, міжкультурна комунікація).

СК08. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською

та іноземними (англійською, німецькою, китайською) мовами, глибоке розуміння іншомовних наукових текстів за напрямом досліджень.

СК10. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні наукові проекти в галузі лінгвістики і перекладознавства та дотичні міждисциплінарні проекти.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для **навчання** застосовуються такі методи:

(для пояснення матеріалу з теорії курсу) *пояснення* (тлумачення понять, явищ, термінів), *розповідь* (послідовне розкриття змісту навчального матеріалу);

(для контролю засвоєння матеріалу) *бесіда, евристична бесіда, опитування, перевірка результатів практичних завдань, аналіз наукової статті, презентація результатів самостійної роботи з використанням і без використання ІІІ, залік.*

Демонстрація результатів навчання: усні доповіді, презентації в «Teams».

5. МЕТОДИ ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ І ЛІТЕРАТУРИ

Для **опрацювання лекційного матеріалу** пропонуються такі методи:

- активне слухання лектора;
- виділення головного матеріалу лекції;
- конспект основних положень;
- підбиття підсумків прослуханого;
- формулювання висновку чи узагальнення.

Опрацювання наукової літератури, пропонованої для вивчення, здійснюється через:

- загальне ознайомлення зі змістом джерела (монографії, посібника, підручника, дисертації, автореферату, статті, тез);
- конспект;
- розширена анотація;
- систематизація викладених у джерелі наукових даних.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Вступ. Лінгвістичні вчення доби Античності

Тема 1. Предмет, завдання та проблематика історії мовознавства

Зміст:

- предмет і завдання історії мовознавства;
- питання систематизації наукових напрямів у історії лінгвістичних учень;
- питання побудови історії мовознавства.

Тема 2. Мовознавство в Давній Греції

Зміст:

- передумови виникнення лінгвістичних ідей і системи давньогрецького письма;
- перші спроби етимологізування імен і підходи до теорії мовного знаку;
- підходи до вивчення лексики та лексичної семантики (V–IV ст. до н. е.);
- питання синоніміки у Продика;
- полісемія в Аристотеля;
- витоки вивчення про звукову будову мови;
- граматика, граматичні категорії: Протагор, Аристотель і стоїки;
- питання мовної норми та стилістики;
- олександрійська граматична школа (III–II ст. н. е.), синтаксис Аполлонія Дискола.

Тема 3. Мовознавство в Давньому Римі

Зміст:

- ідеї про оноματοпоетичне (звуконаслідувальне) походження мови в «De rerum natura» Тита Лукреція Кара й «De dialectica» Аврелія Августина;
- граматичні описи латинської мови «De Lingua Latina» Марка Теренція Варрона та «De partibus orationis ars minor» («Ars Minor») й «Ars grammatica» («Ars maior») Елія Доната.

Тема 4. Мовознавство в Давній Індії

Зміст:

- передумови виникнення мовознавства і проблема правильного читання текстів ведійських гімнів;
- глоси до «Ригведи»;
- нірукта – етимологія та форми імені в Яска;
- граматичний трактат «Восьмикнижжя» Паніні;
- зв'язок фонетики та морфології та ідея історичного розвитку мов у Вараручі Катьяяна.

Тема 5. Мовознавство в Давньому Китаї

Зміст:

- вступні зауваження, три галузі філології в Давньому Китаї;
- основний об'єкт вивчення;
- питання про мову в давньокитайській філософії: Конфуцій та легісти;
- практика перших словників;
- початок вивчення фонетики.

Змістовий модуль 2. Мовознавство в Середні Віки

Тема 1. Граматична традиція в Англії VII–XI ст. Граматика в середньовічній Ісландії

Зміст:

- відродження латинської мови в Англії наприкінці VII ст. у зв'язку з прийняттям християнства;
- граматичні праці Альдхельма «Liber de Septenario et de metris», Беди Високоповажного «De orthographia liber», «De arte metrica», «De schematis et tropis», «Cunabula grammaticae artis Donati», «De octo partibus orationis» й Алкуїна «De orthographia», «Grammatica»;
- переклад у давньоанглійській філологічній традиції: латинська граматика давньоанглійською мовою Ельфрика Ейнсхамського;
- «Codex Wormianus» як підручник для скальдів;
- «Codex Upsaliensis».

Тема 2. Граматична думка в середньовічних Іспанії та Італії

Зміст:

- Ісидор Севільський «Етимології, або Початки»;
- Толедська школа перекладачів арабських рукописів XII–XIII ст.;
- лінгвістичні погляди Данте Аліґ'єрі (трактати «Convivio», «De vulgari eloquentia») і проблема розмежування народної та літературної мов;
- перекладацька думка в Італії: трактат Леонардо Бруні «De interpretatione recta» («Про правильний переклад»);
- Гваріно Веронезе і його підручники з латинської граматики.

Тема 3. Мовознавство у східних слов'ян

Зміст:

- елементи класифікації лексики та глоси до слов'янських слів у збірниках Єфросина;
- перекладознавство у слов'ян;
- глосарії;
- граматичні ідеї XIV–XV ст.: «Лаодікійське послання» Федора Курицина XV ст.

Тема 4. Арабська лінгвістична думка доби Середньовіччя

Зміст:

- передумови виникнення арабського мовознавства;
- басрійська (аналогісти) та суфійська (аналітики) школи;
- перша арабська граматика Сібаваїхі «Al-Kitāb»;
- описи фонетичної системи та типів фонетичних змін і процесів;
- морфологія, словотвір та етимологія в арабській граматиці;
- вчення про корінь та його структуру;
- теорії походження мови в арабському мовознавстві IX–XI ст. (теорія божественного походження та теорія походження внаслідок суспільної угоди);

– лексикографія.

Змістовий модуль 3. Європейське мовознавство XVI–XVIII ст. Порівняльно-історичне й загальне мовознавство XIX–XX ст.

Тема 1. Проблеми мовного нормування та теорії мови в XVI–XVIII ст.

Зміст:

– лінгвістичні аспекти суспільно-мовної практики в Європі XVI–XVIII вв.: проблеми нормування національних мов і робота зі створення словників;

– загальні (універсальні, раціональні, аналітичні, філософські) граматики та дослідження універсальних логічних принципів, покладених в основу всіх мов:

а) «Загальна і раціональна граматика Пор-Рояля» Антуана Арно та Клода Лансло;

б) «Універсальна граматика» Нікола Бозе;

в) «Принципи граматики» С.-Шено Дю Марсе;

г) «Граматика» Етьєнна Бонно де Кондильяка;

– французькі та німецькі теорії походження мови у XVIII ст. (Жан-Жак Руссо, Дені Дідро, Йоганн Готфрід Гердер).

Тема 2. Порівняльно-історичне мовознавство XIX – початку XX ст.

Зміст:

– порівняльне мовознавство і докази спорідненості мов у Франца Боппа;

– історичне та порівняльно-історичне мовознавство Якоба Гримма та його «Німецька граматика»;

– праця «Дослідження походження давньоскандинавської, чи ісландської, мови», поняття «регулярні фонетичні відповідності» Расмуса Раска та його закон першого перебою приголосних у германських мовах;

– генеалогічна класифікація мов Августа Шлейхера;

– молодограматизм як самостійна течія в порівняльно-історичному індоєвропейському мовознавстві;

– праці основних представників молодограматизму;

– ларингальна теорія.

Тема 3. Загальне й структурно-функціональне мовознавство

Зміст:

– концепція загального мовознавства Вільгельма фон Гумбольдта;

– школа «Слова і речі» Гуго Шухардта та Рудольфа Мерингера;

– естетична школа Карла Фосслера;

– женевська лінгвістична школа (Шарль Баллі, Альбер Сеше) і «Курс загальної лінгвістики» Фердинанда де Соссюра;

– структуралізм: празька школа (празький лінгвістичний гурток), копенгагенська школа (гloseматика), лондонська лінгвістична школа, американський структуралізм.

7. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем												
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1: Вступ. Лінгвістичні вчення доби Античності												
Тема 1. Предмет, завдання та проблематика історії мовознавства	2					2	2					2
Тема 2. Мовознавство в Давній Греції	8	2	2			4	8	1				7
Тема 3. Мовознавство в Давньому Римі	4					4	4		1			3
Тема 4. Мовознавство в Давній Індії	8	2	2			4	8					8
Тема 5. Мовознавство в Давньому Китаї	4	2				2	4					4
Разом за змістовим модулем 1	26	6	4			16	26	1	1			24
Змістовий модуль 2: Мовознавство в Середні Віки												
Тема 1. Граматична традиція в Англії VII–XI ст.	8		2			6	8					8
Тема 2. Граматична думка в середньовічних Іспанії та Італії	8		2			6	8					8
Тема 3. Мовознавство у східних слов'ян	10		2			8	10		1			9
Тема 4. Арабська лінгвістична думка доби Середньовіччя	8	2				6	10	1				7
Разом за змістовим модулем 2	34	2	6			26	34	1	1			32
Змістовий модуль 3: Європейське мовознавство XVI–XVIII ст. Порівняльно-історичне й загальне мовознавство XIX–XX ст.												
Тема 1. Проблеми мовного	10	2				8	10					10

нормування та теорії мови в XVI–XVIII ст.												
Тема 2. Порівняльно-історичне мовознавство XIX – початку XX ст.	16	2	4			10	16	2				14
Тема 3. Загальне й структурно-функціональне мовознавство	14	2	4			8	14		2			12
Разом за змістовим модулем 3	40	6	8			26	40	2	2			36
ІНДЗ					20						20	
Усього годин	120	14	18		20	68	120	4	4		20	92

8. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Заняття проводяться у формі семінарів, на яких аспірант має викласти сутність сформульованих у питаннях проблем і дати потрібні роз'яснення щодо незрозумілих деталей у відповіді (якщо такі будуть). Відповідь потрібно будувати як аналіз прочитаної літератури з певного питання.

2. У процесі підготовки до семінарів можна використовувати як джерела, рекомендовані в планах практичних занять чи у списку додаткової літератури, так і джерела (монографічні дослідження, статті, підручники), які здобувач вважає за потрібне опрацювати задля підвищення рівня своєї аргументації.

Потрібно пам'ятати, що оцінюється не виклад прочитаного, а його осмислення, тобто результати зіставлення наявних у літературі думок, вміння виокремити в них спільне та відмінне.

3. Презентації до практичних занять мають бути докладними. Кожна з них повинна містити відсилки до використаної літератури із зазначенням сторінок. У такий спосіб аспірант доводить ґрунтовність виконаної наукової роботи.

4. Підготовлені презентації мають відбивати послідовність думки здобувача, для чого вони мають бути чітко структуровані (поділені на пункти, підпункти та (за потреби) параграфи), відповідаючи вимогам логіки наукового викладу матеріалу. Теоретичні узагальнення (висновки) не повинні суперечити використаному в презентації матеріалу, оскільки в цьому разі виникне підозра в хибності виконаного завдання, некоректності застосування використаних методів/прийомів, ігноруванні розв'язання поставлених завдань.

9. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Мовознавство в Давній Греції (2 год.)

План

1. Перші спроби етимологізування імен і підходи до теорії мовного знаку.
2. Підходи до вивчення лексики та лексичної семантики (V–IV ст. до н. е.).
 - 3.1. Питання синоніміки у Продика.
 - 3.2. Полісемія в Аристотеля.
3. Витоки вивчення про звукову будову мови.
4. Граматика, граматичні категорії: Протагор, Аристотель і стоїки.
5. Питання мовної норми та стилістики.

Практичні завдання

1. Презентація на тему «Вчення про мовні норми та стилі в давньогрецькому мовознавстві».
2. Презентація на тему «Олександрійські граматисти: «Мистецтво граматики» Діонісія Фракійського (Фракійця)».

Література

- Кобів Й. У. Граматична термінологія стоїків. *Іноземна філологія*. 1969. Вип. 20. С. 25–33.
Матеріали лекції.
- Benedetto Vincenzo Di At the Origins of Greek Grammar. *Glotta*. 1990. 68. Bd., 1./2. H., pp. 19–39. URL: <https://www.jstor.org/stable/40266845>
- Janko R. Crates of Mallos, Dionysius Thrax and the Tradition of Stoic Grammatical Theory. *The Passionate Intellect: Essays on the Transformation of Classical Traditions* [Edited by Lewis Ayres] (= Rutgers University Studies in Classical Humanities. Volume VII). New Brunswick ; London : Transaction Publishers, 1995, pp. 213–234. URL: https://books.google.com.ua/books?id=60Z7Nmd05FYC&pg=PA213&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Nehring A. Plato and the Theory of Language. *Traditio*. 1945. Vol. 3, pp. 13–48. URL: https://www.jstor.org/stable/27830073?read-now=1&seq=36#page_scan_tab_contents
- Robins R. H. A Short History of Linguistics. London : Longman, 1967, pp. 9–40. URL: https://www.academia.edu/29441439/R_H_Robins_A_Short_History_of_Linguistics_orig_BookFi
- Sandys J. E. A history of Classical Scholarship from the Sixth Century B.C. to the end of the Middle Ages. Cambridge : University Press, 1903. 671 p. URL: <https://archive.org/details/historyofclassic00sanduoft/page/670/mode/2up>

Apollonius Dyscolus. The *Syntax* of Apollonius Dyscolus [Translated, and with commentary by Fred W. Householder]. Amsterdam : John Benjamins B.V., 1981. 281 p. URL:

https://books.google.com.ua/books?id=UR8Kqe3fCuEC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Woodard R. D. Greek Linguistic Thought and its Roman Reception. *The Cambridge History of Linguistics* [Edited by Linda R. Waugh, Monique Monville-Burston, and John E. Joseph]. Cambridge University Press, 2023, pp. 102–143. URL:

https://books.google.com.ua/books?id=B8XrEAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Тема 2. Мовознавство в Давньому Римі (2 год.)

План

1. Теорія лінгвістичного знаку в «De dialectica» Аврелія Августина.
2. Римський досвід рецепції давньогрецької лінгвістичної думки.
3. Граматичні описи латинської мови.
 - 3.1. «De lingua Latina» Марка Теренція Варрона.
 - 3.2. «De partibus orationis ars minor» («Ars Minor») та «Ars grammatica» («Ars maior») Елія Доната.

Практичні завдання

1. Презентація на тему «Погляди Марка Теренція Варрона на граматику латинської мови».
2. Презентація на тему «Слова та їхні значення у праці «De dialectica» Аврелія Августина».

Література

Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник. Київ : Академія, 2010. С. 30.

Лекція.

Тіт Лукрецій Кар. Про природу речей [пер. з латини А. Содомора]. Л. : Апріорі, 2024. 263 с. (Книга V).

Aelius Donatus. Ars Minor, Ars maior. *Medieval grammar and rhetoric : language arts and literary theory, AD 300–1475* [Edited by Rita Copeland and Ineke Sluiter]. Oxford : University Press, 2012, pp. 82–103. URL: https://archive.org/details/medievalgrammarr0000unse_z2a1/page/n7/mode/2up

Augustine «De dialectica» (trans. J. Marchand). URL: <https://faculty.georgetown.edu/jod/texts/dialecticatrans.html>

Robins R. H. A Short History of Linguistics. London : Longman, 1967, pp. 45–62. URL:

https://www.academia.edu/29441439/R_H_Robins_A_Short_History_of_Linguistics_orig_BookFi

Sandys J. E. A history of Classical Scholarship from the Sixth Century B.C. to the end of the Middle Ages. Cambridge : University Press, 1903, pp. 166–185.

URL: <https://archive.org/details/historyofclassic00sanduoft/page/670/mode/2up>

Varro. On the Latin language. In Two Volumes. I: Books V–VII [With an English Translation by Roland G. Kent, Ph.D.]. London : William Heinemann LTD ; Harvard : University Press, 1938. URL: <https://archive.org/details/onlatinlanguage01varruoft/page/n7/mode/2up>

Woodard R. D. Greek Linguistic Thought and its Roman Reception. *The Cambridge History of Linguistics* [Edited by Linda R. Waugh, Monique Monville-Burston, and John E. Joseph]. Cambridge University Press, 2023, pp. 102–143. URL:

https://books.google.com.ua/books?id=B8XrEAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Тема 3. Мовознавство в Давній Індії (2 год.)

План

1. Передумови виникнення мовознавства і проблема правильного читання текстів ведійських гімнів.

1.1. «Нігханту» – збірник глос до «Ригведи».

1.2. «Нірукта» Яска як етимологічний коментар до глос «Ригведи».

2. Граматичний трактат «Восьмикнижжя» Паніні.

3. Зв'язок фонетики та морфології та ідея історичного розвитку мов у Вараручі Катьяна.

Практичні завдання

1. Презентація на тему «Характеристика фонетичних явищ у «Восьмикнижжі» Паніні».

2. Презентація на тему «Значення «Нірукти» Яса для мовознавства Давньої Індії».

Література

Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник. Київ : Академія, 2010. С. 22–25.

Лекція.

Madhav M. Deshpande. History of Linguistic Analysis in the Sanskrit Tradition in Premodern India, with a Brief Discussion of Vernacular Grammars. *The Cambridge History of Linguistics* [Edited by Linda R. Waugh, Monique Monville-Burston, and John E. Joseph]. Cambridge University Press, 2023, pp. 77–101. URL:

https://books.google.com.ua/books?id=B8XrEAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gb_s_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Misra Vidya Niwas. The Descriptive Technique of Pāṇini. An Introduction. The Hague ; Paris : Mouton & Co, 1966. 175 p.

Lakshman Sarup. The Nighaṇṭu and the Nirukta: The Oldest Indian Treatise on Etymology, Philology and Semantics. London : Oxford University Press, 1920, pp. 53–70. URL:

<https://archive.org/details/nighantuandniru00sarugoog/page/n9/mode/2up>

The Ashtādhyāyī of Pāṇini / Edited and translated into English by Late Śrīśa Chandra Vasu. Vol. II. Delhi : Motilal Banarasidas, 1962. 1681 p. URL: https://archive.org/details/uYTN_the-ashtadhyayi-of-panini-vol-2-translated-by-srisa-chandra-vasu-1962-varanasi-motilal-banarasi/page/1680/mode/2up

Тема 4. Граматична традиція в Англії VII–XI ст. (2 год.)

План

1. Відродження латинської мови в Англії наприкінці VII ст. у зв'язку з прийняттям християнства.
2. Давньоанглійська граматична думка.
 - 2.1. Альдхельм «Liber de Septenario et de metris».
 - 2.2. Беда Високоповажний «De orthographia liber», «De arte metrica», «De schematis et tropis», «Cunabula grammaticae artis Donati», «De octo partibus orationis».
 - 2.3. Алкуїн «De orthographia», «Grammatica».
3. Переклад у давньоанглійській філологічній традиції: латинська граматики давньоанглійською мовою Ельфрика Ейнсхемського.

Практичні завдання

1. Доповідь на тему «Лінгвістичні погляди Алкуїна».
2. Презентація на тему «Перекладацька практика в давній Англії: Ельфрик Ейнсхемський».

Література

Кальниченко О. А., Подміногін В. О. Історія перекладу та думок про переклад у середньовічній Англії (давньоанглійський період). *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Романогерманської філології*. 2006. № 725. С. 165–172.

Кальниченко О. А., Подміногін В. О. Історія перекладу та перекладацької думки в Англії (ранній середньоанглійський переклад). *Вісник Житомирського Державного університету імені Івана Франка*. 2006. Вип. 27. С. 50–54.

Robins R. H. A Short History of Linguistics. London : Longman, 1967, pp. 70–71. URL:

https://www.academia.edu/29441439/R_H_Robins_A_Short_History_of_Linguistics_orig_BookFi

Sandys J. E. A history of Classical Scholarship from the Sixth Century B.C. to the end of the Middle Ages. Cambridge : University Press, 1903, pp. **450–453, 455–461, 493.** URL:

<https://archive.org/details/historyofclassic00sanduoft/page/670/mode/2up>

Williams E. R. Ælfric's Grammatical Terminology. *Modern Language Association*. 1958. Vol. 73, №5, part I. P. 453–462. URL: <https://ru.scribd.com/document/614682782/%C3%86lfric-s-Grammatical-Terminology-1958>

Тема 5. Граматична думка в середньовічних Іспанії та Італії. (1 год.)

План

1. Толедська школа перекладачів арабських рукописів XII–XIII ст.
2. Лінгвістичні погляди Данте Аліг'єрі (трактати «Convivio», «De vulgari eloquentia») і проблема розмежування народної та літературної мов.
3. Перекладацька думка в Італії: трактат Леонардо Бруні «De interpretatione recta» («Про правильний переклад»).

Практичне завдання

Презентація на тему «Основні критерії майстерного перекладу в трактаті «De interpretatione recta» Леонардо Бруні».

Література

Burnett Ch. The Coherence of the Arabic-Latin Translation Program in Toledo in the Twelfth Century. *Science in Context*. 2001. 14(1/2), pp. **249–288.**

Oana-Alis Zaharia. «De interpretatione recta...»: Early Modern Theories of Translation. *American British and Canadian Studies*. 2014. №23(1). URL: https://www.researchgate.net/publication/276511418_De_interpretatione_recta_Early_Modern_Theories_of_Translation

Ours Vitiello A. *TESORO* and *CONVIVIO*: A Study of the Earliest Italian Vernacular Adaptations of Aristotle's *NICOMACHEAN ETHICS*, 1260–1308 [A Dissertation in Comparative Literature and Literary Theory. Presented to the Faculties of the University of Pennsylvania In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy]. 2009, pp. **52–137.**

Robins R. H. A Short History of Linguistics. London : Longman, 1967, pp. **99–100, 165–166.** URL: https://www.academia.edu/29441439/R_H_Robins_A_Short_History_of_Linguistics_orig_BookFi

The *Etymologies* of Isidore of Seville [Stephen A. Barney, W. J. Lewis, J. A. Beach, Oliver Berghof with the collaboration of Muriel Hall]. Cambridge University Press, 2006, pp. **39–67.**

Тема 6. Мовознавство у східних слов'ян (1 год.)

План

1. Елементи класифікації лексики та глоси до слов'янських слів у збірниках Єфросина.
2. Перекладознавство у слов'ян.
3. Глосарії.
4. Граматичні ідеї XIV–XV ст.: «Лаодикійське послання» Федора Курицина XV ст.

Практичне завдання

Доповідь за темою «Слов'янська лексикографія в добу Середньовіччя».

Література

Введенська Т. Ю., Короткова С. В. Історія та теорія перекладу. Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для студентів спеціальності 035 Філологія [Електронний ресурс]. Дніпро, 2021. С. 9–10с. URL: https://pereklad.nmu.org.ua/ua/hist_teor_perekladu.pdf

Лекція.

Німчук В. В. Староукраїнська лексикографія в її зв'язках з російською та білоруською. Київ : Наукова думка, 1980. 302 с.

Німчук В. В. Мовознавство на Україні в XIV–XVII ст. Київ : Наукова думка, 1985. 221 с.

Питання східнослов'янської лексикографії XI–XVIIст.: Матеріали симпозиуму. Київ : Наукова думка, 1979.

Miltenova A. South Slavonic Apocryphal Collections. Sofia : Боян Пенев, 2018. 327 p. URL: https://www.academia.edu/44197415/SOUTH_SLAVONIC_APOCRYPHAL_COLLECTIONS_Anissava_Miltenova

Pop-Atanasov Gj. Ohrid Literary School in the Period of Tzar Samoil and the Beginnings of the Russian Church Literature. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. 2017. Volume 37, Issue 4. Special Issue on the Fiftieth Anniversary of the Declaration of the Autocephaly of the Macedonian Orthodox Church. Article 6, pp. 74–87. URL: <https://archive.org/details/ohridliteraryschoolintheperiodoftzarsamoilthebeginningsoftherussianchurchliterature/mode/2up>

Тема 7. Арабська лінгвістична думка доби Середньовіччя (2 год.)

План

1. Перша арабська граматика Сібаваїхі «Al-Kitāb».
2. Вчення про корінь та його структуру в арабському мовознавстві.
3. Теорії походження мови та мовлення в арабському мовознавстві IX–XI ст. (теорія божественного походження та теорія походження внаслідок суспільної угоди);

Практичне завдання

Доповідь із теми «Погляди на морфологію слова в давньому арабському мовознавстві».

Література

Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник. Київ : Академія, 2010. С. 30–32.

Лекція.

Haywood J. A. Arabic Lexicography: its History, and its Place in the General History of Lexicography. Leiden : Brill, 1960. 141 p. URL: <https://archive.org/details/ArabicLexicographyItsHistoryAndItsPlaceInTheGeneralHistoryOfLexicography-JohnA.Haywood/page/n155/mode/2up>

Owens J. The Foundations of Grammar: An Introduction to Medieval Arabic Grammatical Theory. Amsterdam and Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1988, pp. 118–120. URL: <https://archive.org/details/OwensJonathanTheFoundationsOfGrammarAnIntroductionToMedievalArabicGrammaticalTheory/page/n129/mode/2up>

Robins R. H. A Short History of Linguistics. London : Longman, 1967, pp. 96–99. URL: https://www.academia.edu/29441439/R_H_Robins_A_Short_History_of_Linguistics_orig_BookFi

Versteegh C.H.M., Arabic Grammar and Qur'ānic Exegesis in Early Islam (Studies in Semitic languages and linguistics. Vol. 19). Leiden ; New York ; Köln : Brill Publishers, 1993, pp. 36–39, 191, . URL: https://books.google.com.ua/books?id=pIXF5l3vBvEC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Versteegh, Kees. Landmarks in Linguistic Thought III: The Arabic Linguistic Tradition. London ; New York : Routledge, 1997, pp. 36–51, 101–114. URL: <https://archive.org/details/arabiclinguistic0000vers/page/n5/mode/2up>

Versteegh Kees. The Arabic Linguistic Tradition. *The Cambridge History of Linguistics* [Edited by Linda R. Waugh, Monique Monville-Burstion, and John E. Joseph]. Cambridge University Press, 2023, pp. 195–214. URL: https://books.google.com.ua/books?id=B8XrEAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Тема 8. Проблеми мовного нормування та теорії мови в XVI–XVIII ст.

(2 год.)

План

1. Лінгвістичні аспекти суспільно-мовної практики в Європі XVI–XVIII вв.: проблеми нормування національних мов і робота зі створення словників.

2. Загальні (універсальні, раціональні, аналітичні, філософські) граматики та дослідження універсальних логічних принципів, покладених в основу всіх мов.

2.1. «Загальна і раціональна граматика Пор-Рояля» Антуана Арно та Клода Лансло.

2.2. «Граматики» Етьєнна Бонно де Кондильяка.

3. Французькі та німецькі теорії походження мови у XVIII ст. (Жан-Жак Руссо, Дені Дідро, Йоганн Готфрід Гердер).

Практичне завдання

Презентація з теми «Спільне та відмінне в теоріях походження мови вчених XVIII ст.».

Література

Бацевич Фл. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник. Київ : Академія, 2008. С. 105–106.

Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ : Академія, 2010. С. 34–36.

Лекція.

Clark-Evans Chr. Charles de Brosses and Diderot: Eighteenth-century arguments concerning primitive language, particular natural languages and a national language. *History of European Ideas*. 1993. Vol. 16, №1–3, pp. 183–188. URL:

https://www.academia.edu/102308414/Charles_de_Brosses_and_Diderot_Eighteenth_century_arguments_concerning_primitive_language_particular_natural_languages_and_a_national_language

Étienne Bonnot de Condillac (Items 6–7). URL: <https://plato.stanford.edu/entries/condillac/>

Gundersen O. Condillac: between Locke and Herder. URL: <http://web.abo.fi/fak/hf/filosofi/Research/Spraxis/CONDILL.HTM>

On the Origin of Language: Jean-Jacques Rousseau: «Essay on the Origin of Languages», Johann Gottfried Herder: «Essay on the Origin of Language» [Translated, with afterwords, by John H. Moran and Alexander Gode]. Chicago ; London : The University of Chicago Press, 1986. URL: https://books.google.com.ua/books?id=rOcAtMVDn8gC&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Тема 9. Порівняльно-історичне мовознавство

XIX – початку XX ст. (2 год.)

План

1. Порівняльне мовознавство і докази спорідненості мов у Франца Боппа.
2. Праця «Дослідження походження давньоскандинавської, чи ісландської, мови», поняття «регулярні фонетичні відповідності» Расмуса Раска та його закон першого перебою приголосних у германських мовах.
3. Генеалогічна класифікація мов Августа Шлейхера.
4. Ларингальна теорія.

Практичні завдання

1. Презентація за темою «Родовідне дерево індоєвропейських мов (Stammbaumtheorie) Августа Шлейхера»
2. Презентація за темою «Постулати ларингальної теорії».

Література

Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підручник. Київ : Академія, 2010. С. 39–44, 51–55, 63–69.

Beekes R. S. P. The Development of the Proto-Indo-European Laryngeals in Greek. The Hague ; Paris : Mouton, 1969. URL: <https://archive.org/details/BeekesTheDevelopmentOfTheProtoIndoEuropeanLaryngealsInGreek1969/page/n111/mode/2up>

Beekes R. S. P. Comparative Indo-European Linguistics: An Introduction. Amsterdam : John Benjamins, 1995, pp. 101–102, 142–147.

Bopp F. Über das Conjugationssystem der Sanskritsprache: in Vergleichung mit jenem der griechischen, lateinischen, persischen und germanischen Sprache. Frankfurt am Main Andreätschen, 1816, pp. 61–70.

URL: <https://archive.org/details/uberdasconjugat00boppgoog>

Clackson J. Indo-European Linguistics: An Introduction. Cambridge : Cambridge University Press, 2007, pp. 53–62.

Grimm J. Geschichte der deutschen Sprache. Leipzig : Verlag von S. Hirzel, 1853. Band I–II.

URL:

<https://archive.org/details/geschichtederde15grimgoog/page/n4/mode/2up>

https://archive.org/details/bub_gb_M6QTAAAYAAJ/page/n3/mode/2up

Lindeman Fr. O. Introduction to the 'Laryngeal Theory'. Innsbruck : Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck, 1997. URL: <https://dn790006.ca.archive.org/0/items/lindemanintroductiontothelaryngealtheory1997/Lindeman%20-%20Introduction%20to%20the%20Laryngeal%20Theory%20%281997%29.pdf>

Meier-Brügger M. Indo-European Linguistics. Berlin ; New York : Walter de Gruyter, 2003, pp. 106–124.

Rask R. A Grammar of the Icelandic or Old Norse Tongue / [transl. from the Swedish by George Webbe Dasent M.A.]. London : Williams & Norgate, 1843.

URL:

https://www.google.com.ua/books/edition/A_Grammar_of_the_Icelandic_Or_Old_Norse/oA5DAQAAMAAJ?hl=ru&gbpv=1&dq=inauthor:%22Rasmus+Rask%22&printsec=frontcover

Robins R. H. A Short History of Linguistics. London : Longman, 1967, pp. 178–182.

URL:

https://www.academia.edu/29441439/R_H_Robins_A_Short_History_of_Linguistics_orig_BookFi

Shleicher A. Darwinism Tested by the Science of Language [Translated from the German; with preface and additional notes by Dr. Alex V. W. Bikkers]. London : John Camden Hotten, 1869. 69 p. URL: https://darwin-online.org.uk/converted/pdf/1869_Schleicher_Darwinism_CUL-DAR.LIB.572.pdf

Szemerényi O. J. L. Introduction to Indo-European Linguistics. Oxford : Clarendon Press, 1996, pp. 5–7.

Voyles J., Barrack Ch. On Laryngealism: An Coursebook in the History of a Science. LINCOM GmBh, 2015. 114 p. URL: https://ru.scribd.com/upload-document?archive_doc=582552658&escape=false&metadata=%7B%22context%22%3A%22archive_view_restricted%22%2C%22page%22%3A%22read%22%2C%22action%22%3A%22download%22%2C%22logged_in%22%3Atrue%2C%22platform%22%3A%22web%22%7D

Williams D. M., Ebach M. C.; Nelson, Gareth J. (2008). Foundations of Systematics and Biogeography. New York : Springer, 2008, pp. 45–47. URL: https://books.google.com.ua/books?id=oEYxbegpXS4C&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbg_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Тема 10. Загальне й структурно-функціональне мовознавство (2 год.)

План

1. Концепція загального мовознавства Вільгельма фон Гумбольдта.
2. Школа «Слова і речі» Гуго Шухардта та Рудольфа Мерингера;
3. Естетична школа Карла Фосслера.
4. Структуралізм: празька школа (празький лінгвістичний гурток), копенгагенська школа (гloseматика), лондонська лінгвістична школа, американський структуралізм.

Практичне завдання

Презентація з теми «Зіставна характеристика концепцій європейського й американського лінгвістичного структуралізму».

Література

- Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ : Академія, 2010. С. 44–51, 70–76, 83–105.
- Сосюр Ф. Курс загальної лінгвістики [22раммат. з франц. А. Корнійчук, К. Тищенко]. Київ : Основи, 1998. 324 с.
- Gleason H. A. An Introduction to Descriptive Linguistics. New York : Henry Holt and Company, 1955. 389 p. URL: <https://archive.org/details/in.gov.ignca.4947/page/n401/mode/2up>
- Harris Z. S. Structural linguistics. Chicago ; London : University of Chicago Press, 1960. 284 p. URL: <https://archive.org/details/structurallingui00harr/page/384/mode/2up>
- Malonowski B., Firth J. R. The London School of Linguistics: A Study of the Linguistic Theories. Cambridge ; Massachusetts : M.I.T. Press, 1964. XII + 123 p. URL: <https://archive.org/details/londonschoolofli0000unse/page/n7/mode/2up>
- Robins R. H. A Short History of Linguistics. London : Longman, 1967, pp. 199–202, 211–212, 227–230. URL: https://www.academia.edu/29441439/R_H_Robins_A_Short_History_of_Linguistics_orig_BookFi
- The Cambridge History of Linguistics [Edited by Linda R. Waugh, Monique Monville-Burston, and John E. Joseph]. Cambridge University Press, 2023, pp. 467–514. URL: https://books.google.com.ua/books?id=B8XrEAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Vachek J. (compiler) A Prague School Reader in Linguistics: Studies in the History and Theory of Linguistics. Bloomington : Indiana University Press, 1964. 485 p. URL: <https://publish.iupress.indiana.edu/projects/prague-school-reader-in-linguistics>

10. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Передумови виникнення мовознавчої думки в Давній Греції.
2. Питання лексичної семантики у працях давньогрецьких філософів.
3. Погляди на звукову будову мови у давньогрецькій науці.
4. Категорія відмінку в давньогрецькому граматичному вченні.
5. Синтаксис і стилістика у давньогрецькому мовознавстві.
6. Питання походження мови в давньоримському мовознавстві.
7. Передумови виникнення мовознавчої думки в Давній Індії.
8. Лінгвістичний трактат Паніні «Восьмикнижжя».
9. Лінгвістичні погляди Вараручі Катьяяна.
10. Передумови виникнення мовознавчої думки в Давньому Китаї.
11. Давньокитайська лексикографія.
12. Традиція вивчення латини в середньовічній Англії.
13. Роль перекладу в мовознавчій практиці середньовічної Англії.
14. Розмежування літературної та народної мов у середньовічному італійському мовознавстві.

15. Перекладацька думка у середньовічних Італії та Іспанії.
16. Лексикографія та переклад у середньовічних слов'янських країнах.
17. Питання граматики та лексикології у давньому слов'янському мовознавстві.
18. Передумови виникнення арабського мовознавства.
19. Напрями (школи) в давньоарабському мовознавстві.
20. Проблема морфології слова в арабському мовознавстві.
21. Питання фонетики в арабському мовознавстві.
22. Теорії походження мови в арабському мовознавстві IX–XI ст.
23. Нормування національних мов і словникарство в Європі XVI–XVIII вв.
24. Мета створення і принципи побудови «Загальної і раціональної граматики Пор-Рояля» Антуана Арно та Клода Лансло.
25. Французькі та німецькі теорії глоттогенезу у XVIII ст.
26. Ідея спорідненості мов у Франца Боппа.
27. «Німецька граматика» Якоба Гримма.
28. Відкриття регулярних відповідностей в історичній фонетиці. Расмус Раск і його закон першого перебою приголосних у германських мовах.
29. Генеалогічна класифікація мов Августа Шлейхера.
30. Молодограматизм як самостійна течія в порівняльно-історичному індоєвропейському мовознавстві.
31. Основні постулати ларингальної теорії.
32. Концепція загального мовознавства Вільгельма фон Гумбольдта.
33. Школа «слова і речі» та естетична школа в європейському мовознавстві.
34. Женевська лінгвістична школа.
35. Європейський та американський структуралізм і його представники.

11. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Для підготовки питань, які винесені на самостійне опрацювання, рекомендовано використовувати літературу, подану в планах практичних занять і списку додаткової літератури.

Форма контролю самостійної роботи: (для здобувачів очної форми) співбесіда, (для здобувачів заочної форми) письмова відповідь.

Назва теми	Кількість годин: денна	Кількість годин: заочна
Вступ. Лінгвістичні вчення доби Античності		
Тема 1. Питання систематизації наукових напрямів у історії лінгвістичних учень. Питання побудови історії мовознавства	4	2
Тема 2. Олександрійська 24грамматична школа (III–II ст. н. е.). Синтаксис Аполлонія Дискола	4	7
Тема 3. Ідеї про оноματοпоетичне (звуконаслідувальне) походження мови в науці Давнього Риму: «De rerum natura» Тіта Лукреція Кара й «De dialectica» Аврелія Августина	4	3
Тема 4. Питання про мову в давньокитайській філософії: Конфуцій та легісти. Практика перших словників. Початок вивчення фонетики	4	8
Тема 5. Питання фонетики та морфології слова в давньоіндійському мовознавстві: триступеневі чергування в коренях і суфіксах; <i>sphoṭa</i> ; <i>svarabhakti</i> ; <i>saṁdhi</i> ; <i>aniṭ</i> і <i>seṭ</i> .	6	4
Мовознавство в Середні Віки		
Тема 1. Граматика в середньовічній Ісландії. «Codex Wormianus», «Codex Upsaliensis»	4	8
Тема 2. Ісидор Севільський «Етимології, або Початки». Гваріно Веронезе і його підручники з латинської граматики	4	8
Тема 3. Мовознавство у східних слов'ян. Глосарії. Граматичні ідеї XIV–XV ст.: «Лаодикійське послання» Федора Курицина XV ст.	6	9
Тема 4. Арабська лінгвістична думка доби Середньовіччя. Морфологія, словотвір та етимологія в арабській граматиці	4	7
Європейське мовознавство XVI–XVIII ст. Порівняльно-історичне й загальне мовознавство XIX–XX ст.		
Тема 1. «Універсальна граматика» Нікола Бозе. «Принципи граматики» С.-Шено Дю Марсе.	4	10

Тема 2. Історичне та порівняльно-історичне мовознавство Якоба Гримма та його «Німецька граматики». Молодограматизм як самостійна течія в порівняльно-історичному індоєвропейському мовознавстві. Праці основних представників молодогограматизму	12	14
Тема 3. Женевська лінгвістична школа (Шарль Баллі, Альбер Сеше) і «Курс загальної лінгвістики» Фердинанда де Соссюра. Генеративізм і концепція Ноама Хомського. Неогумбольдтіанство в Америці та Європі	12	12
Разом	68	92

12. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Форма завдання – наукова доповідь із презентацією

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Основні віхи розвитку вчення про граматику в європейському мовознавстві	20	20
	Разом	20	20

13. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ВИКОНАНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота)	Бали	ІНДЗ	Сума
Модуль 1		0–10	100
Тема 1	1–9		
Тема 2	1–9		
Модуль 2			
Тема 1	1–9		
Тема 2	1–9		
Тема 3	1–9		
Модуль 3			
Тема 1	1–18		
Тема 2	1–18		
Самостійна робота	0–9		
Разом	90		

14. ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Глущенко В. А., Коротяєва І. Б., Роман В. В., Руденко М. Ю. Гіпотеза Сепіра – Уорфа і принцип лінгвістичної відносності (лінгвоісторіографічний аспект). *Мова*. 2024. №41. С. 5–12.
2. Glushchenko V. A. The Principle of Historicism and the Origins of the Comparative-Historical Method. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2024. №39. Р. 18–34.
3. Haas D. A. set, aniṭ or veṭ? Which Forms Should a List of Sanskrit Verbs Include? 2019. URL: https://www.academia.edu/40996955/se%E1%B9%AD_an%E1%B9%AD_or_ve%E1%B9%AD_Which_Forms_Should_a_List_of_Sanskrit_Verbs_Include
4. Ilchenko O. M., Kramar N., Kravchenko N. Linguistics studies. Paradigm shift and modern linguistic thought: [навч. посіб. для аспірантів за освіт.-наук. програмою підгот. здобувачів третього (освіт.-наук.) рівня вищ. освіти – д-ра філософії – спец. 035 «Філологія», галузі знань 03 «Гуманітарні науки»]. Київ : Едельвейс, 2021. 112 с.
5. Jones R. Learning Arabic in Renaissance Europe (1505–1624). Leiden ; Boston : Brill, 2020. URL: https://books.google.com.ua/books?id=tYqTzAEACAAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbg_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
6. Iliadi A. I. The Category of Deprivation in the Proto-Slavonic Language. *Modern Philology*. 2024. Вип. 1. С. 16–22.
7. Lychuk M. Modern trends in the development of linguistics and philology: collective monograph. International Science Group. Boston : Primedia eLaunch, 2022. 231 p.
8. Niranjana Jena. SVARABHAKTI. *Bulletin of the Deccan College Post-Graduate and Research Institute*. 2006–2007. Vol. 66/67, pp. 403–408. URL: https://www.jstor.org/stable/42931465?read-now=1&seq=3#page_scan_tab_contents
9. Pfeiffer R. History of Classical Scholarship from the Beginnings to the End of the Hellenistic Age. Oxford : Clarendon Press, 1968. 311 p. URL: <https://ru.scribd.com/document/399816869/Pfeiffer-History-of-Classical-Scholarship-From-the-Beginnings-to-the-End-of-the-Hellenistic-Age-Oxford-University-Press-Academic-Monograph-Reprints>
10. Proceedings of The 14th Generative Linguistics in The Old World in Asia (GLOW in Asia XIV). March 6–8, 2024, The Chinese University of Hong Kong [Edited by Xiangyu Li, Zetao Xu, Yuqiao Du, Zhuo Chen, Chenghao Hu, Zhongyang Yu & Victor Junnan Pan]. Hong Kong : Department of Linguistics and Modern Languages, The Chinese University of Hong Kong, 2024. 366 p. URL: https://ling.cuhk.edu.hk/glowxiv/Proceedings_GLOWinAsia14th.pdf

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: офіційний сайт. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>
5. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua/>